

Kuopion luonnontieteellisen museon pedagoginen strategia

1. Ympäristökasvatus – luonnontieteellisen museotyön olennainen osa

- 1.1. Kuopion luonnontieteellisen museon toiminta-ajatus
- 1.2. Käsitteitä museo-opetuksen taustalla
- 1.3. Ympäristökasvatuksen arvot ja periaatteet

2. Ympäristökasvatuksen toiminnalliset painopisteet

- 2.1. Ympäristötietoisuuden vahvistaminen
- 2.2. Ympäristömyönteisyyden vahvistaminen
- 2.3. Museo oppimisympäristönä

3. Yhteistyökumppanit

- 3.1. Sidosryhmät
- 3.2. Toimenpiteet

1. Ympäristökasvatus – luonnontieteellisen museotyön olennainen osa

1.1. Kuopion luonnontieteellisen museon toiminta-ajatus

Museolain mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museon tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville ja harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu-toimintaa.

Kuopion kaupungin monimuotoisuusohjelman tavoitteena on lisätä kaikkien kuopiolaisten tietoisuutta Kuopion luonnon erityispiirteistä, niihin kohdistuvista uhkista ja siitä, miten jokainen voi edesauttaa monimuotoisuuden säilymistä.

Kuopion kaupungin museot ovat tietoa ja elämyksiä tuottavia, ajassa kiinni olevia monipuolisia kulttuuri- ja asiantuntijalaitoksia sekä yhteiskunnallisia vaikuttajia. [...] Maakunnan johtavina museoina ne ylläpitävät ja vahvistavat ymmärrystä kulttuuriperinnöstä, ympäristöstä, luonnon monimuotoisuudesta ja kuvataiteesta.

Kuopion luonnontieteellisen museon päätehtävä toiminta-ajatuksensa mukaan on tarjota välineitä luonnon monimuotoisuuden sekä Suomen luonnon historian ja nykyisyyden ymmärtämiseen. Tavoitteena on dokumentoida, tuottaa ja hallita tietoa luonnon tilan muuttumisesta sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta tutkimuksen, opetuksen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tarpeisiin. Museon toiminta edistää yhteiskunnan ympäristömyönteisyyttä edistämällä ympäristökasvatusta ja alan harrastustoimintaa.

Museo toteuttaa toiminta-ajatuksensa pedagogista osaa tarjoamalla eri ikäryhmille kohdennettuja *näyttelyitä ja ympäristökasvatukseen liittyviä tapahtumia* sekä yleistä museon käytön opastusta, julkaisemalla luontoaiheista *opetusmateriaalia* ja tekemällä yhteistyötä oppilaitosten, tieteellisten laitosten ja järjestöjen kanssa. Yleisryhmistä tärkeimpiä ovat koulu- ja päiväkotikäiset lapset sekä Kuopiossa asuvat aikuiset. Museo kehittyy jatkuvasti käyttäjiensä mukaan ja pyrkii vastaamaan käyttäjäkunnan muuttuviin tarpeisiin.

Ympäristökasvatusta toteuttavat koko museon henkilökunta sekä museokohteiden yleisöyöntekijät. Päävastuun ympäristökasvatuksen suunnittelusta ja toteutuksesta kantaa luontopedagogi.

1.2. Käsitteitä museo-opetuksen taustalla

Luonnontieteellisen museon pedagoginen toiminta perustuu *konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen*, jossa korostetaan kokemuksellista oppimista ja oppijan aktiivista osallistumista jatkuvasti päivittyvän tiedon rakentamiseen. Olennaista on myös vuorovaikutus toisten ihmisten ja oppimisympäristön kanssa. Museon tehtävänä on tarjota *innostava ja havainnollinen informaali oppimisympäristö*, joka mahdollistaa elämyksellisen oppimiskokemuksen ja tiedon yksilöllisen tulkinnan. Museo-opetuksessa kannustetaan käyttämään kaikkia aisteja, tekemään omia havaintoja ja kommunikoimaan muiden ihmisten kanssa.

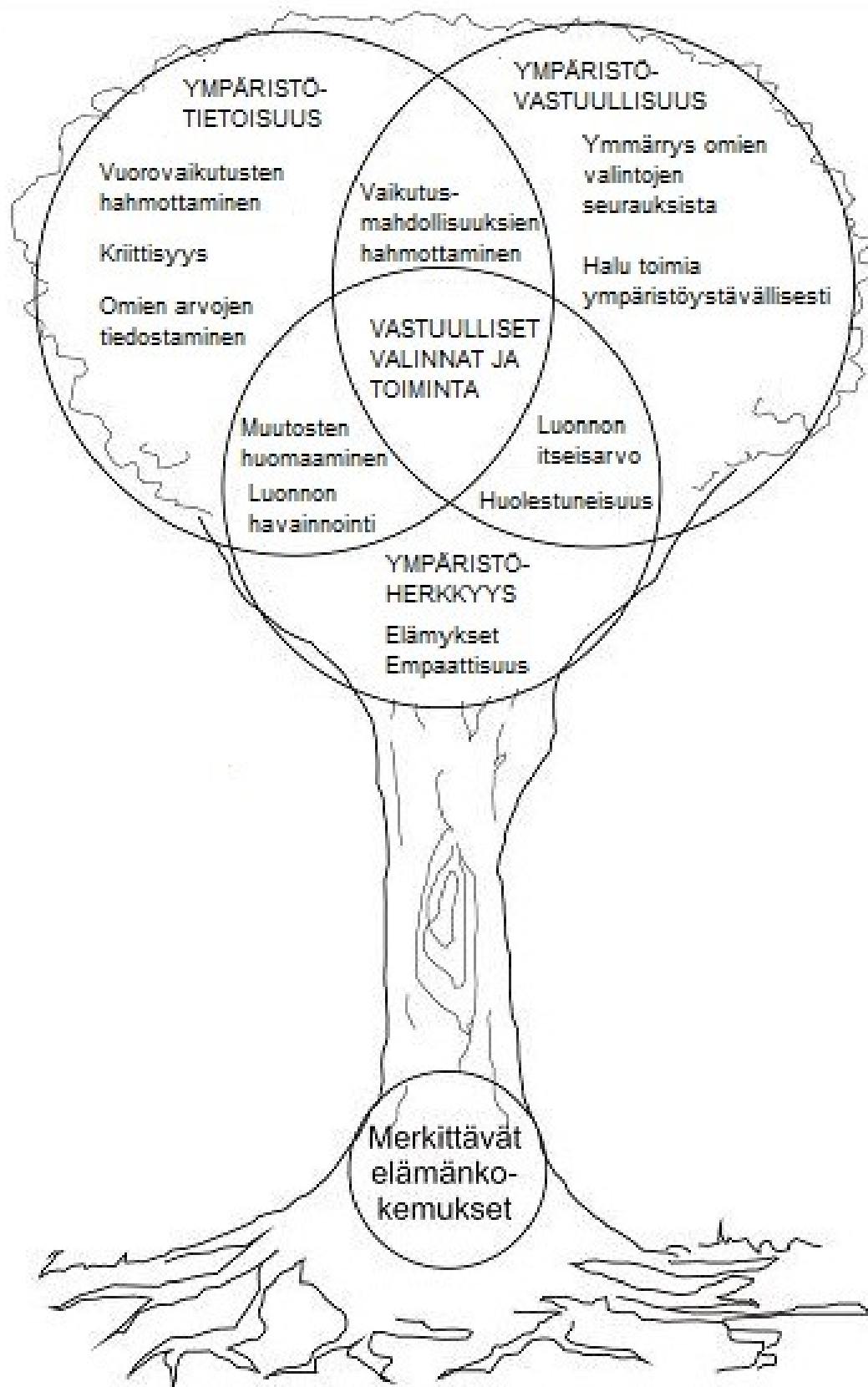
Museon ympäristökasvatustoiminta pyrkii tuomaan museon sisältöä ymmärrettäväksi ja antamaan elämyksiä sekä lisäämään arvostusta luonnonympäristöä kohtaan. Toiminta pohjautuu *ympäristöherkkyyden, -tietoisuuden ja -vastuullisuuden edistämiseen*. Oppijan omat luontokokemukset ja myönteiset tunne-elämykset luovat pohjan kaikkien näiden osa-alueiden kehittymiselle.

Ympäristöherkkyys tarkoittaa myönteisen, arvostavan ja empaattisen asenteen lisäksi kykyä havainnoida luontoa eri aistein ja huomata pienetkin ympäristömuutokset.

Ympäristötietoisuus tuo havainnointiin ymmärrystä luonnon vuorovaikutusprosesseista ja eri lajien elämän edellytyksistä. Lisäksi ympäristötietoinen ihminen osaa suhtautua kriittisesti saatavilla olevaan tietoon ja tiedostaa kaikkeen toimintaan vaikuttavien arvojen merkityksen.

Ympäristövastuullisuus tarkoittaa ymmärrystä omien valintojen seurauksista ja halua toimia mahdollisimman ympäristöystävällisesti. Yhdessä ympäristötiedon kanssa vastuullisuus on omien vaikutusmahdollisuuksien hahmottamista.

Aidosti kestävä ja ympäristöystävällinen elämäntapa vastuullisine valintoineen edellyttää kaikkien kolmen osa-alueen kehittämistä.

Lähde: Palmer 1998 ja Cantell 2004. Kuvan muokkaus: Mari Wikholm

1.3. Arvot ja periaatteet

Kuopion kaupungin museot edistävät toiminnallaan vireää ja kehittyvää kaupunkikulttuuria ja laadukasta elinympäristöä. Museot tukevat ja edistävät henkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia sekä kulttuurisesti kestävästä kehitystä tekemällä monipuolista kulttuuri-, ympäristö- ja taidekasvatustyötä.

Kuopion luonnontieteellisen museon toiminta tähtää luonnon monimuotoisuuden säilymiseen, kestäväan kehitykseen, tyytyväisiin museon asiakkaisiin, elinikäiseen oppimiseen ja museopalveluiden saavutettavuuteen.

Saavutettavassa museossa monenlaisia yleisöjä palvellaan hyvin. *Asenteellisen saavutettavuuden* tunnistaa lähinnä asiakaspalvelutilanteissa: monenlaisten ryhmien edustajat tuntevat olonsa yhtä tervetulleiksi. Luonnontieteellisen museon henkilökunnalla on mahdollisuus hakeutua erilaisten yleisöjen kohtaamista parantaviin koulutuksiin. *Päätöksenteon saavutettavuutta* voisi edistää esimerkiksi asiakasraadien ja muiden yleisöpalautemenetelmien kehittämällä, ja näitä toimenpiteitä on suunniteltu muiden Kuopion kaupungin museoiden kanssa.

Viestinnän saavutettavuuteen on panostettu. Viestit ovat selkeitä ja ymmärrettäviä, ja viestintäkanavia on hyödynnetty monipuolisesti. Myös *tiedolliseen saavutettavuuteen* on kiinnitetty huomiota esimerkiksi kääntämällä näyttelytekstejä eri kielille ja jäsentämällä näyttelyn ja opetusmateriaalien tekstit mahdollisimman selkeästi. *Taloudelliseen saavutettavuuteen* vaikuttanevat eniten Kuopion museon porrastetut sisäänpääsymaksut, vuosikorttimahdollisuus ja ilmainen sisäänpääsy alle 18-vuotiaille. Ympäristökasvatustapahtumat ovat pääsääntöisesti maksuttomia.

Fyysisessä ja aisteihin liittyvässä saavutettavuudessa on runsaasti parantamisen varaa. Luonnontieteellisen museon näyttelyt järjestetään vanhassa Kuopion museo –rakennuksessa, jonka saavutettavuus on heikko. Liikuntaesteiset eivät pysty kulkemaan museossa lainkaan alinta kerrosta lukuun ottamatta. Fyysistä saavutettavuutta on pyritty parantamaan järjestämällä osa ympäristökasvatustapahtumista esimerkiksi pääkirjastossa, johon liikuntaesteisetkin pääsevät. Myös osa luontoretkeistä järjestetään mahdollisimman helppossa maastossa. Museo-opetustapahtumia tulkitaan joskus viittomakielelle.

2. Ympäristökasvatuksen toiminnalliset painopisteet

2.1. Ympäristötietoisuuden edistäminen, painopisteenä Itä-Suomen luonto ja lajintunnistus

Ympäristötietoinen kansalainen ymmärtää luonnon prosesseja sekä ihmisen ja ympäristön monimutkaista vuorovaikutusta sekä on tietoinen omista vaikutusmahdollisuuksistaan ympäristön tilaan.

Luonnontieteellinen museo edistää kansalaisten ympäristötietoisuutta tallentamalla ja jakamalla tietoa ympäristön tilasta ja sen muuttumisesta. Näkyvin tiedon jakamisen muoto ovat näyttelyt. Tiedon saavutettavuutta parannetaan suoran yleisötyön avulla, johon kuuluvat henkilökohtaiset asiantuntijapalvelut, näyttelyiden oheistapahtumat (mm. opastukset, työpajat, luennot) ja luontoon liittyvät oppimateriaalit. Luontotiedon keruun ja jakamisen painopiste on Itä-Suomen luonnon tuntemuksen ja lajintuntemuksen edistäminen.

2.2. Ympäristöherkkyyden ja –vastuullisuuden edistäminen, painopisteenä luontoharrastus

Kansalaisten ympäristöherkkyys ja –vastuullisuus ovat yhteiskunnan kestäväen kehityksen edellytyksiä. Ympäristöherkkyys on myönteisen ja empaattisen asenteen lisäksi kykyä havainnoida ympäristöä ja huomata siinä tapahtuvat muutokset. Ympäristövastuullisuus puolestaan on pyrkimystä toimia ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Keskeistä on omien tekojen ympäristövaikutusten ymmärtäminen.

Omakohtaiset, positiiviset luontokokemukset ovat olennaisia ympäristöherkkyyden ja –vastuullisuuden kehittymiselle. Siksi luontoharrastuksen edistäminen on merkittävä osa luonnontieteellistä museotyötä. Tärkein menetelmä on elämyksellisten ja innostavien luontoretkien järjestäminen. Kiinnostuksen herättämiseen kiinnitetään erityistä huomiota myös näyttelyissä ja niiden oheistapahtumissa.

2.3. Museo oppimisympäristönä

Luonnontieteellisen museo-opetuksen yhtenä tavoitteena on tutustuttaa kävijät museoon tiedonlähteenä ja oppimisympäristönä. Kävijöitä rohkaistaan vierailemaan näyttelyissä ja tapahtumissa sekä käyttämään museon asiantuntija-, verkko- ja muita palveluita. Erillistä museo oppimisympäristönä –koulutusta tarjotaan opettajille ja varhaiskasvattajille.

3. Yhteistyökumppanit

3.1. Nykyiset sidosryhmät ja toimintamuodot

Museo-opetukseen ja ympäristökasvatukseen osallistuu koko Kuopion luonnontieteellisen museon henkilöstö, kukin oman tehtävänsä puitteissa. Yhdessä kaupungin muiden museoiden pedagogisen henkilökunnan kanssa suunnitellaan ja kehitetään museo-opetustoimintaa museolehtorin johdolla ja toteutetaan yhteisiä museo-opetustapahtumia.

Alueen oppilaitokset ja päiväkodit ovat erityisen tärkeitä yhteistyökumppaneita. Näille tahoille tiedotetaan kaikista ympäristökasvatukseen liittyvästä toiminnasta. Opettajille järjestetään lisäksi omia koulutuksia museon hyödyntämisestä oppimisympäristönä.

Läheisiin yhteistyökumppaneihin kuuluvat myös kaupungin ympäristönsuojelupalvelut ja kaupunginkirjasto. Ympäristönsuojelupalveluiden kanssa keskitytään erityisesti kesäretkien ja talkoiden organisoimiseen. Yhteistyö kaupunginkirjaston kanssa painottuu ympäristöaiheiseen viestintään.

Ympäristökasvatuksen muita toimijoita Kuopion alueella ovat järjestöt (esim. Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys, Lasten kulttuurikeskus LASTU), asiantuntijaorganisaatiot (esim. Geologian tutkimuskeskus,). Näiden toimijoiden kanssa suunnitellaan ja toteutetaan vuosittain useita ympäristökasvatustapahtumia eri kohderyhmille.

3.2. Yhteistyön kehittäminen

Vuonna 2013 Kuopiossa aloitettiin Maaseudun sivistysliiton koordinoima ympäristöluotsitoiminta, jonka tavoitteena on kouluttaa kunnan alueella toimivia vapaaehtoisia ympäristöasioiden vertaisohjaajia. Kohderyhmänä ovat ikäihmiset ja muut, joiden on vaikea lähteä kotoaan ilman apua. Luonnontieteellinen museo osallistuu ympäristöluotsien kouluttamiseen, tarjoaa luotseille opastusta museonäyttelyiden tai ympäristökasvatustapahtumien hyödyntämiseen ja antaa vinkkejä paikallisista, helposti saavutettavista luontokohteista.

Yhteistyötä oppilaitosten ja päiväkotien kanssa tiivistetään. Opettajille järjestetään toiveiden ja tarpeiden mukaista luontoaiheista koulutusta. Haaveena olisi myös aloittaa kummiluokkatoiminta, joka toisi kaivattua pitkäjänteisyyttä ja vaikuttavuutta museon ympäristökasvatustoimintaan.

Toimintojen vahvistamiseksi on tärkeää edistää alueellista ympäristökasvatustyötä. Itä-Suomen muiden ympäristökasvatustoimijoiden kanssa verkostoidutaan tiiviimmin. Lisäksi selvitetään, voisiko Kuopion luonnontieteellinen museo toimia alueellisen ympäristökasvatustoiminnan koordinaattorina.